

Västmanlands läns museum
Kulturmiljö Rapport B
2012:B11

Kungsgården

Fasadrestaurering av gårdshuset

Antikvarisk medverkan

Kungsgården 3
Arboga stadsförsamling
Västmanlands län

Ia Manbo

Kungsgården 3 – fasadrestaurering av gårdshuset

Antikvarisk medverkan

Kungsgården 3
Arboga stadsförsamling
Västmanlands län

Länsmuseets dnr: VLM 090075

Ia Manbo

Utgivning och distribution:
Västmanlands läns museum
Karlgatan 2, 722 14 Västerås
Tel 021-39 32 22
E-post: lansmuseet@ltv.se
Hemsida: www.vastmanlandslansmuseum.se

© Västmanlands läns museum 2012

Omslagsfoto: Gårdshuset efter restaurering. Bildnr Vlm_kmvIM-1373

Foto: Där inget annat anges är fotografier tagna av Ia Manbo, Västmanlands läns museum.

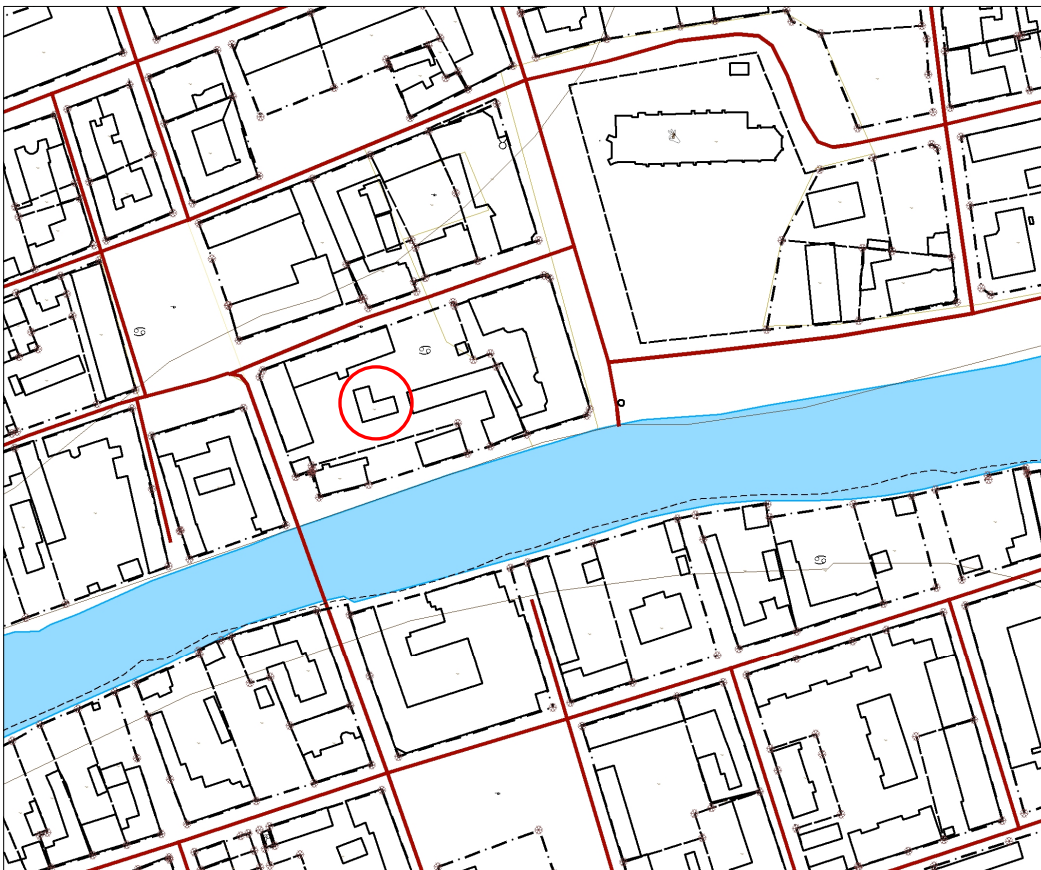
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2006/01172.

ISSN 1651-7342
ISBN 978-91-86511-38-8

Inledning

Fastigheten Kungsgården ligger i hjärtat av Arboga stadskärna där bostadshusen i den nordvästra delen gränsar mot Stora torget och magasinet i den södra delen ligger ut mot Arbogaån. Kvarteret har sitt namn efter den kungsgård som fanns på platsen från mitten av 1500-talet och ett hundratal år framåt. Idag finns flera välbevarade stadsbyggnader.¹ Kungsgården förklarades som byggnadsminne 1988 och den ligger även inom riksintresse för kulturmiljövården Arboga U2. Till byggnadsminnet hör skyddsbestämmelser för byggnaderna inom skyddsområdet som skyddar mot rivning, ombyggnad och andra exteriöra förändringar, i skyddsbestämmelse 1 anges ”Byggnaderna på fastigheterna får inte ... till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras.”²

Aktuell byggnad är det så kallad gårdshuset, Wettergrenska huset, beläget på innergården på Kungsgården. Ägaren Jan Jonson har ansökt om tillstånd att förändra färgsättningen på fasaderna samt på fönsterkarmar, -bågar och dörrblad. Länsstyrelsen i Västmanlands län beviljade tillstånd till fasadförändringen i beslut daterat 2009-07-17, dnr 432-5308-09. Tillstånd för förändrad färgsättning på fönsterkarmar, -bågar och dörrblad beviljades i beslut daterat 2009-10-15, dnr 432-5308-09. För antikvarisk medverkan i projektet svarade Västmanlands läns museum genom byggnadsantikvarie Ia Manbo som även sammanställt denna rapport. Åtgärderna genomfördes 2009–2012.

Utdrag ur digitala fastighetskartan 2004, skala 1: 2000. Det aktuella byggnaden är markerad med en ring.

¹ Västmanlands läns museum. Utlåtande 070525

² Länsstyrelsen i Västmanlands län. Byggnadsminnesbeslut 080703, Dnr 11.392-2-88

Historik

Kvarteret Kungsgården har fått sitt namn efter den kungsgård, som anlades i Arboga vid 1500-talets mitt, och som bland annat fungerade som residens och avelsgård. År 1634 hade hela det nuvarande kvarteret Kungsgården jämte residenset, på nuvarande rådhusomten, överlåtits åt Arboga stad. Eftersom staden underlät att bebygga kv. Kungsgården, vilket vid denna tid utgjordes av ett till residenset hörande trädgårdsområde, kom kvarteret genom ett kungligt beslut att överföras i enskild ägo. Från slutet av 1600-talet och framåt tillhörde fastigheterna i kvarteret olika näringsidkare i staden. Genom rivning av äldre träbebyggelse, som ersatts av byggnader, vilka svarade mot nya verksamheter och behov, har kvarteret ändrats framför allt under 1800-talets andra hälft.³ Den aktuella byggnaden uppfördes vid mitten av 1800-talet. Den användes till en början som banklokal men efter att en ny bank uppförts vid slutet av 1870-talet fick den tjäna som bland annat läkarmottagning. På 1950-talet övergick byggnaden till att helt användas för bostadsändamål. I nedre våningen inreddes en lägenhet för gårdskarlen. Ända fram till 1990-talet bodde fastighetsköparen i denna lägenhet. I samband med att byggnaden blev bostad byttas bland annat fönstren ut.⁴

Byggnadsbeskrivning

Wettergrenska huset är en vinkelbyggnad i två våningar under ett flackt sadeltak, täckt med enkupigt tegel. Grunden är en fogad stensockel i natursten. Fasaden är klädd med locklistpanel och målad i blekt gul kulör. Fasaderna är klassicistiskt dekorerade med lisener med enkelt utformade kapitäl. Samtliga snickerier är målade i vitt. Byggnaden har två ingångar, dels på huvudfasaden, dels på bakbyggets norra fasad. Huvudingången är en omsorgsfullt utformad entré med klassiserande drag. Dörren är en dubbeldörr med fönster i varje dörrblad målad i grönt. Den bakre entrén har likadana dörrar men utan dekorerande omfattning. Denna dörr är vitmålad. Bredvid den bakre dörren finns ytterligare en ingång med enklare enkeldörr klädd i liggande panel målad i grönt. Byggnadens samtliga fönster, utom två blindfönster, byttes på 1950-talet och är kopplade tvåluftsfönster utan spröjs. De äldre blindfönstren är förmodligen ursprungliga och är enkelbågar med två spröjs och tre rutor i varje båge. Samtliga fönsterbågar är målade i grönt.

*Gårdshuset från sydväst.
Bildnr Vlm_kmvIM-1374*

³ Länsstyrelsen i Västmanlands län. Byggnadsminnesbeslut 080703, Dnr 11.392-2-88.

⁴ Sjökvist Helen, *Kvarteret Kungsgården 3, Arboga stadsförsamling, Wettergrenska huset*, Stiftelsen Kulturmiljövård Mälardalen, 2009-05-25

Skador

Byggnaden var före restaurering målad i en blekgul kulör och fönster och dörrar i en beigerosa kulör. Fasadens färg flagnade kraftigt. På fönsterbågarna flagnade färgen och kittet hade fallit bort på flera ställen. På vissa av bågarna fanns rötskador på bottenstyckena. Dörrbladen var i behov av målning.

Gårdshusets fasader var i dåligt skick. Färgen flagnade på flera ställen. Fönsterbågarna hade olika kulörer och flera bottenstycken var rötskadade. Foto: Boel Melin, VLM.

Byggnadsvårdsåtgärder

Fasad

Flagnande färg på fasaden skrapades ned och ny färg målades i tre tunna strykningar med Lasol linoljefärg i kulör NCS S 0907-Y30R på panelen och bruten vit kulör på snickerier.

Fönster

Vid restaurering av fönstren lossades glasen försiktigt med kittlampa och bågarna skrapas rena från löst sittande färg. Det gamla kittet avlägsnas och stift plockas ur. Bottenstycket på samtliga fönsterbågar var rötskadade och byttes. Beslagen rengjordes och återanvändes. Till målning användes Lasol linoljefärg i kulör NCS S6020-G30Y.

Dörrar

Samtliga dörrar skrapades och målades i tre tunna strykningar med Lasol linoljefärg i kulör NCS S6020-G30Y.

Gårdshuset efter restaurering. Bildnr Vlm_kmøIM- 977, 978, 979, 981.

Resultat

Restaureringen av gårdshuset har skett enligt länsstyrelsens beslut och godkänns ur antikvarisk synvinkel.

Källor

Länsstyrelsen i Västmanlands län, *Tillståndsbeslut* 2009-07-17, dnr432-5308-09

Länsstyrelsen i Västmanlands län, *Tillståndsbeslut* 2009-10-15, dnr432-5308-09

Melin Boel, Västmanlands läns museum, *Utlåtande angående färgsättning*, 2009-06-12, dnr 090075

Sjökvist Helen, Kulturmiljövård i Mälardalen, *Kvarteret Kungsgården 3, Arboga stadsförsamling, Wettergrenska huset*, 2009-05-25

Länsstyrelsen i Västmanlands län. *Byggnadsminnesbeslut* 2008-07-03, dnr 11.392-2-88

Administrativa uppgifter

<i>Västmanlands läns museums dnr:</i>	VLM 090075
<i>VO Kulturmiljö; projektnr:</i>	30-917
<i>Länsstyrelsen dnr:</i>	432-5308-09
<i>Fastighetsbeteckning:</i>	Kungsgården 3
<i>Landskap:</i>	Västmanland
<i>Län:</i>	Västmanland
<i>Socken:</i>	Arboga stadsförsamling
<i>Kommun:</i>	Arboga
<i>Ägare-beställare:</i>	Jan Jonson Dickavägen 11 774 97 FORS
<i>Entreprenör:</i>	Fastighetsmåleri Philip A. Luik Baltzar von Platens gata 5, 3 tr 112 42 STOCKHOLM Tele: 0708-85 26 57
<i>Antikvarisk medverkan:</i>	Västmanlands läns museum Antikvarisk expert Ia Manbo Karlskatan 2 722 14 VÄSTERÅS Tele: 021-39 32 22

– en del av Landstinget Västmanland

Västmanlands läns museum, Karlsgatan 2, 722 14 VÄSTERÅS
Tele: 021-39 32 22 · E-post: lansmuseet@ltv.se
Hemsida: www.vastmanlandslansmuseum.se

ISSN 1651-7342
ISBN 978-91-86511-38-8